

MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁSOK BALESET- ÉS ROKKANTSÁGI BIZTOSÍTÁSA.

Azok közt a socialis politikai intézkedések közt, melyeket a magyar törvényhozás és a kormány néhány év óta megkezdett, a legfontosabbak egyike lesz a munkás-biztosítás intézménye.

Munkásainknak a keresetképtelenség idején való ellátására eddig még keveset tettünk. Az 1891. évi XIV. t.-cz. csak az ipari és gyári alkalmazottaknak betegségük esetén való segélyezéséről van hivatva gondoskodni. Már a baleset, rokkantság, aggság vagy a keresetképtelenség egyéb eseteire nem terjed ki ez a gondoskodás.

A sokkal nagyobb számú mezei munkások biztosítására pedig rendszeres intézményeink egyáltalán nincsenek.

Az 1898. évi XXI. t.-cz., mely a nyilvános betegápolás költségeinek fedezéséről intézkedik, csupán a hatóságilag igazolt szegények gyógyítását vonván a nyilvános betegápolás feladatai körébe, nem tekinthető oly intézménynek, mely a keresetképtelenség leggyakoribb esetében — betegség esetén — a munkásnak és családjának ellátásáról gondoskodnék.

A minap a földművelésügyi minister törvényjavaslatot tett közzé a mezőgazdasági munkások baleset és rokkantság esetén való segélyezéséről. Ezt pedig úgy tervezi a javaslat, hogy segélypénztár állíttatnék fel, mely a törvényben felsorolt esetekben ellátná a mezőgazdasági munkásokat az előirt segedelemmel, A segedelem a javaslat szerint abban állana, hogy ha a földmunkást munka közben baleset éri, a segélypénztár gondoskodik a gyógyításáról. Ha a baleset után egy hét múlva még nem állhat munkába, mindaddig, míg az ereje helyreáll, napi egy korona pénzbeli segedelemmel is ellátja a pénztár.

A gyógyításról a segélypénztár mindaddig gondoskodik, míg szükség van rá, pénzbeli segedelmet azonban egy munkásnak egy baleset után 60 napnál tovább nem ad.

Ha a baleset halállal végződik, akkor a munkás hátramaradott családja mindössze 400 korona segélyt kap egyszer

s mindenkorra. Ha azonban házastárs vagy gyermek hátrahagyása nélkül hal meg a munkás, úgy az örökösök 100 korona temetési segélyt kapnak.

Ebben állana a *baleseti* segedelem.

A *rokkantsági* segély pedig az volna, hogy a rokkanttá vált munkás havi 10 korona segedelmet kapna a pénztártól.

Rokkantnak azt tekinti a javaslat, a ki nem bírja megkeresni felét annak az összegnek, a mennyi bért kap azon a vidéken az ő korabeli gazdasági cseléd.

A ki 65 éves koráig sem baleseti, sem rokkantsági segélyt nem vett igénybe, az 65. életéve betöltésekor egy csekély kis tőkét, 100 koronát kap a segélypénztártól, de azért bárminemű segedelemre való igénye épségben marad.

E rendelkezés célja szembetűnő, az t. i. hogy jelentéktelen sérülések bejelentésétől visszatartsa az embereket. Az ilyen esetek nem gátolják a munkás keresetét, ő maga is több óra időt veszít az utánjárással, mint a mennyi segedelemre joggal igényt tarthat, a pénztárnak is többbe kerül az eset megvizsgálása és ellenőrzése, szóval a kezelési költség, mint a mennyit a munkás tényleges segedelmére fordít.

Ez a száz koronás jutalom továbbá — akármily kis összeg is sokszor — nagyot segít a már erejefogyó vagyontalan munkáson : vagy lovat vesz rajta vagy gazdasági eszközt, szerszámot, a mivel a munkáját könnyebbé, eredményesebbé tudja tenni.

Éppen ezért fölöttebb kívánatos volna, hogy ez a segedelemösszeg — mihelyt a pénztár fizetőképessége állandó javulást mutat — fölemeltetnék.

Végül még arról gondoskodik a javaslat, hogy a munkás halála esetén, ha nem baleset ölte meg, özvegye vagy árvái 200—270 korona segedelemben részesüljenek, a szerint, hogy a családfentartó rövidebb vagy hosszabb ideje volt már tagja a pénztárnak. Szerény alakja volna ez a halál esetére való tőkebiztosításnak, a minek szükséges voltáról nemcsak az intelligens, hanem a szegényebb néposztály is eléggé meg van győződve. Az ebbéli szükségérzetnek jelensége az, hogy az Alföldön annyira el tudtak terjedni a temetkezési pénztárak, melyek az utóbbi években Hódmező-Vásárhelyen oly sok és borzalmas visszaélésre adtak alkalmat.

Ha már a temetkezési pénztárak primitív szervezetükkel, hiányos viszonszolgálataikkal és a tagjaikra rótt aránylag nagy terheléssel is annyira elszaporodtak: ez annak a jele, hogy a vagyon-

talán magyar munkásnépben meg van a hajlandóság a halál esetére való gondoskodásra és az e célból való önkéntes társulásra.

Erre az erkölcsi jelenségre támaszkodik a javaslat azzal, hogy az intézményt nem kötelező alakban törvényes kényszerrel akarja megvalósítani, hanem a mezei munkások önkéntes elhatározására bízta.

Az önkéntes társulásnak az a természetes következménye, hogy kiváló gonddal kell az intézményt azoktól a károsodásoktól megóvni, melyek a nyilvánvalóan ellátásra szoruló tagok tömeges belépéséből származhatnának.

Az intézmény t. i. nem vállalkozhatik másra, mint a mezei munkával járó átlagos baleseti és rokkantsági kockázatok viselésére, holott ha kiválogatott csupa rokkantak lépnének az intézmény kötelékébe, akkor a tervezett anyagi eszközökkel nem lehetne fentartani.

Bizonyos korhatárt kell tehát felállítani, melyen túl már nem vehet föl tagokat a segélypénztár. A javaslat szerint minden mezőgazdasági munkás 14. és 35. életéve közt beléphet a segélypénztárba.

Átmenetileg a törvény hatályba lépésének első öt évében korosabb, de legfőleg 50 éves gazdasági munkások és cselédek is beléphetnek a segélypénztár tagjai sorába. Ezek valamivel nagyobb beiratási díjat fizetnek, 2 korona helyett 4 koronát, a mi nem nagy különbség. Hanem a korhoz vagy a tagsági időhoz kötött segedelemre — u. m. a baleset nélküli rokkantsági ellátásra az aggkori segélyre, hátramaradottainak a végkielégítési tőkére — csak öt évvel később van igényük, mint a fiatalabb korban belépett tagoknak.

Hogy a fölvételnél ne kelljen orvosi vizsgálatot követelni, a javaslat bizonyos várakozási időt alapít meg arra nézve, melynek letelte előtt rokkantsági járadékra nem lehet igényt szerezni. Kimondja ugyanis, hogy ha belső betegség vagy elaggás következtében valaki rokkanttá válik, csak abban az esetben van rokkantsági járadékra igénye, ha legalább 10 éven át (illetőleg a 35 évesnél idősebb korban belépett munkás legalább 15 éven át) rendes fizető tagja volt a segélypénztárnak, mielőtt rokkanttá vált volna.

A balesetből származó rokkantság azonban bármikor — akár a tagság első évében is — igényt ad a rokkantsági járadékra.

Meg kell itt emlékezni egy nevezetes különbségről, mely a német munkásbiztosító törvények idevágó rendelkezései és a magyar törvényjavaslat közt mutatkozik.

A német törvények ugyanis különbséget tesznek a rokkantsági ellátásban a szerint, vajjon a rokkantságot baleset vagy más ok idézte-e elő. Ha balesetből támad a rokkantság, akkor a balesetbiztosító szövetkezetek fizetik a munkás járadékát; ez a járadék a munkás foglalkozási helyén szokásos bérhez van mérve és pedig a szerint, mennyire csökkentette a sérülés az illetőnek munkabírását. Súlyosabb következtésű baleseteknél ez a járadék nagyobb, mint a baleseten kívül igényelhető rokkantsági járadék.

Hogy miért nagyobb a baleseti járadék az egyéb rokkantsági járadéknál, azt úgy okadatolják, hogy a balesetből hirtelen előállt keresetképtelenség a család fenntartásában nagyobb zavart okoz, mint a fokozatos elgyengüléssel járó rokkantság, mely többnyire hajlottabb korban, sokszor tűrhetőbb anyagi viszonyok közt és úgy szokott bekövetkezni, hogy a családfenntartó már előre látja és inkább van módja és ideje a várt szűkebb körülményekhez alkalmazkodni, mint baleseteknél a hirtelen balsors nyomasztó súlyán segíteni.

Ez a szempont is ott lebeghetett ugyan a törvényhozó előtt, de tényleg a kétféle járadék eltérő mértékének az intézmény történeti fejlődése volt az oka. Mikor a németországi ipari föllendülés és a socialis eszmék terjedése a munkásbiztosító intézmények megalkotását sürgette, a törvényhozás a legégetőbb szükségesen — a balesetbiztosításon — akart előbb segíteni. Csak öt évvel később követte ezt az aggsági és rokkantsági biztosítás, a mikor már a balesetbiztosítás meggyökeresedett, szervei már javában működtek. Ekkor már nem lehetett a másféle szervezetre bízott rokkantsági biztosítást amazzal teljesen egységessé tenni.

Nemcsak a járadék nagyságában különbözik a kétféle ellátás egymástól, hanem abban is, hogy a baleset-biztosítást a munkaadókból álló szövetkezetek, az aggsági és rokkantsági biztosítást pedig külön közhivatalok látják el. A balesetbiztosítás terhet kizárólag a munkaadók viselik, az aggsági és rokkantsági birtosításét ellenben a munkaadók, a munkások és az állam együttesen fedezik.

Ebből a többféle érdek-ellentétből az következik, hogy az erejefogytát érző munkás színlelt vagy kieselt balesetek oka

gyanánt igyekeznek rokkantságát feltüntetni: viszont a baleset-biztosító szövetkezet költséges és zaklató ellenőrzést alkalmaz az ellátást igényelő munkásokkal szemben, úgy, hogy a baleset-biztosítást aránytalan nagy kezelési költség terheli és a munkás-biztosításnak ez az ága legtöbb elégedetlenségre ad okot mind a munkaadók, mind a munkásosztály körében.

Sokkal jobb tehát a magyar törvényjavaslat álláspontja, mely a rokkantsági járadékra nézve nem tesz különbséget akár baleset, akár más ok idézte is elő.

A javaslat szerint az intézmény kiterjedne önkéntes belépéssel a mezőgazdaságban foglalkozó valamennyi munkásra. Erre a gondoskodásra legnagyobb szükségük azoknak van, kiknek nincs állandó keresetük, tehát a napszámosoknak és a szakmányba járó mezei munkásoknak. De az éves cselédekre nézve is fontos a baleseti és rokkantsági ellátás. Vannak ugyan gazdaságok, a hol az erejevesztett cselédet nem küldik el a szolgálatból, hanem inkább könnyebb munkára alkalmazzák, csak hogy kenyere legyen. Az ilyen birtokokon fölös számmal vannak az *udvarosok*, *szérűpásztorok* és egyéb nevezetű nyugdíjazott cselédek. De ez mégis csak kegyelemkenyér, a mit bármikor megvonhat tőle a gazda s akkor a munkát már nem bíró cselédnek nincs hova lennie.

Sőt még az ilyen gondoskodás is a kivételek közé tartozik. A baleset érte vagy rokkanttá vált cseléd és többnyire koldulásra van utalva. A róluk való gondoskodás szüksége javalta a törvénytervezetnek abbéli intézkedését, hogy minden gazda köteles gazdasági cselédei után fejenként évi 120 fillért fizetni a segélypénztárba; ezért a pénztár a munkást vagy hátramaradtak ellátja azzal a segedelemmel, a mi a segélypénztár rendes tagjait munkaközben beálló *baleset* következtében megilleti (gyógyítás, baleset- rokkantsági ellátás, temetési segély végkielégítés).

Ebben tehát mezőgazdasági cselédekre nézve a baleset-biztosításnak már egy kötelező formája nyilvánul.

Nézetünk szerint czélszerű volna megadni a lehetőséget arra, hogy a segélypénztár, rokkantsági járadékot az igényjogsult kérelmére egy összegben adott végkielégítéssel megválthassa.

Sok biztosítási szakember a magyar népre nézve a tőke-biztosítást többre becsüli az életjáradék biztosításánál. Kevés tőkés országban ugyanis, a milyen Magyarország, nem ritka az az eset, hogy néhány száz korona készpénz egyszerre kedvező

körülmények között nagyobb keresethez juttatja az embert, mint a mennyi a rokkantsági járadéka. A ki gyalog munkát vagy a nehéz mezei munkát már nem bírja, ha kocsija, lova van, fuvaros lehet, vásárolhat vagy bérelhet kertészeti telepet stb. Ily esetekre szólna a végkielégítés lehetősége. Hogy ez ne pazarlásra csábítsa az illetőt, a miből újabb és teljes keresetképtelenség támadhat, arra a segélypénztárnak intézőinek kellene gondot viselni.

Mindezeket a segedelmeket és a velők járó kezelési költséget a javaslat szerint a tagok (vagyis a cselédek és egyéb gazdasági munkások) befizetéseiből, továbbá a munkaadók és az állam hozzájárulásából fogja fedezni a pénztár.

A tagok két korona felvételi díjat és heti 20 fillér tagsági díjat fizetnek. Hogy a még korlátoltabb módú munkások is beiratkozhasanak, heti 11 fillér tagsági díjjal is fölvesz a pénztár tagokat, csakhogy ezek a baleseten kívül szükségessé váló egyéb segedelmeknek csak fele összegére tarthatnak igényt.

A munkaadók hozzájárulása minden cselédjük után évi 120 fillér. Ez a kötelező balesetbiztosítás díja. De ez alól fel van mentve a munkaadó abban az esetben, ha cselédjeit rendes tagokul beírta s ő fizeti értük a tagsági díjat.

Az állami hozzájárulásról az évi költségvetési törvényben gondoskodnék a kormány. A javaslat úgy számítja, hogy a míg a tagok száma, az egy milliót meg nem haladja, körülbelül százezer korona állami hozzájárulás évenként elegendő lesz.

A javaslat az intézmény megvalósítását részben az érdekeltek autonómiájára, részben a kormányra bizza. Minden községben, a hol a segélypénztárnak legalább 50 tagja van, helyi bizottság alakíttatik az érdekelt munkaadók, munkások és a községi képviselőtestület választottjaiból. A helyi bizottság teljesíti a tagok felvételét, a segélykérők igényjogosultságának ellenőrzését, szóval a tagokkal való személyes érintkezést, a mire ily intézménynél fölötte nagy szükség van.

A segélypénztár általános igazgatását egy központi igazgatóság intézné, mely a helyi bizottság kiküldötteiből és a kormány megbízottaiból alakulna. Az igazgatóság ellenőrizné a helyi bizottságok működését is.

Általános jelenség a mi szövetkezeti mozgalmainknál, hogy az ügyvitelt nem hagyjuk egészen az érdekeltekre, hanem a

kormány felügyelete alá helyezzük. Az önállóságnak és bizalomnak némi hiányosságára vall ez a törekvés, de megvan a magyarázata a hazánkbeli szövetkezetek múltjában, a mi a közönség bizalmát megingatta. Egyébiránt a munkásbiztosító szövetkezetek ügyvitele a külföldön is — bár kisebb mértékben — szintén a kormány felügyelete és ellenőrzése alatt áll.

Régóta érzett szükség: a mezei munkásokról keresetképtelenségük napjaiban gondoskodni. Ez a javaslat az első lépés e téren; nem is lép fel azzal az igényvel, mintha a munkásbiztosítás kérdését akarná megoldani; azért az intézményt is csak segélypénztárnak nevezi.

Azokban az országokban, a hol a munkásbiztosítás intézménye legjobban ki van fejlődve — nevezetesen Angol- és Németországban — a múlt században még szerényebb kezdetből indult ki a munkásbiztosítás ügye.

Manapság már nem lehet oly kicsinyben kezdeni. A képesség és igények nagyobbak, gazdagabb tapasztalat is áll rendelkezésünkre. Reméljük, hogy ez a kezdet is egészséges mag, a miből kellő gonddal és ápolással ép növény fog fejlődni.

Szántó Menyhért.